

Introducere

Interferențele dintre spațiul geografic locuit de români și Europa Nordică au fost relativ rare și târzii. Cele mai timpurii conexiuni dintre acestea pot fi numai cu mare dificultate documentate datorită absenței unor izvoare scrise sau a interpretărilor diferite ce se dau unor artefacte arheologice. Nici epoca vikingă nu a lăsat dovezi concrete mai numeroase ale legăturilor dintre populația românească și cele nordice, deși sunt cunoscute expedițiile vikinge ce au urmat cursurile de apă din Rusia pe *drumul de la varegi la greci*. Este însă în afara oricăror îndoieli că asemenea legături au existat.

Evul Mediu dezvoltat și epoca modernă au schimbat însă situația: de acum, legăturile dintre cele două arii geografice au devenit mai bine documentate și mai stabile. Un simbol al acestei schimbări este oferit de legăturile dintre Transilvania și Suedia în perioada războiului de 30 de ani sau dintre români și nordici – și nu ne referim aici numai la elite – din perioada Războiului Nordic. Regele Carol al XII-lea al Suediei a comandat trupe de mercenari români, a avut numeroase legături cu liderii politici români, a locuit și traversat teritoriul românesc. Aceste contacte dintre români și nordici au reținut și atenția istoricilor romani, una dintre cele mai bune contribuții la cunoașterea acestor aspecte aparținând istoricului Veniamin Ciobanu (*Les Pays Roumains au seuil du 18e siecle. Charles XII et des Roumains*).

Contactele dintre societatea românească și societățile nordice au fost facilitate de apariția și răspândirea tiparului și de noile idealuri umane sintetizate de Renaștere, Umanism și Reformă, precum și de urmările acestora pe plan ideologic, cultural, social și economic. Nu se poate însă afirma că aceste conexiuni și legături au fost atât de numeroase încât să conducă la crearea unei *imagini* a Nordului în cadrul societății românești sau a unei despre români și Țările Române în cadrul societății nordice.

O transformare în sens pozitiv din acest punct de vedere se produce de-abia în secolul al XIX-lea. Pe de o parte, între românii din Basarabia și populațiile situate la est și nord de Marea Baltica s-au născut mai multe oportunități de contacte odată cu încorporarea lor în Imperiul Rus (viitoarele state baltice fuseseră deja anexate acestuia din secolul anterior). Pe de altă parte, România și spațiul nordic au evoluat în această perioadă în direcția îmbrățișării ideii naționale și au resimțit nevoia, în acest proces de construcție, să interacționeze mai mult cu culturi mai apropiate sau mai îndepărtate, mai ales din Europa. Aceste contacte au fost facilitate de noile mijloace de transport inventate în acest secol sau la începutul secolului următor: transportul pe calea ferată, cu avionul și cu mașina. Mișcarea capitalului și primele semne ale mondializării economiei au oferit, de asemenea, ocazii suplimentare de contact și cunoaștere. În plus, nașterea diplomației moderne și a relațiilor internaționale (vezi, de exemplu, concertul european), precum și a instituțiilor de expresie a acestora (legații, consulate, ambasade etc.) au adus mult mai aproape națiunile europene unele de celelalte. Diplomația a reprezentat, de altfel, un instrument organizat care s-a caracterizat printr-un proiect bine ordonat și etapizat pentru realizarea acestui scop. Treptat, românii au deschis reprezentanțe diplomatice sau consulate în capitalele țărilor

nordice, în primul rând la Stockholm, ba chiar un consulat onorific în Finlanda la sfârșitul secolului al XIX-lea, când aceasta era încă mare ducat al Rusiei.

Finlandezi și baltici, membrii ai corpului ofițeresc rusesc sau chiar simpli soldați, au avut ocazia să cunoască direct arealul românesc în cursul războaielor ruso - otomane sau ruso-romane - otomane din secolul al XIX-lea. Acesta este momentul în care se vor forma primele imagini și clișee românești despre lumea nordică și primele imagini și clișee nordice despre români. Acestea au fost magistral descifrate de Raoul V. Bossy, diplomat român rezident la Helsinki în perioada anilor 1930, în lucrarea sa *Mărturii finlandeze despre România*, precum și într-o suită de discursuri susținute la Academia Romană. De asemenea, profesorul Lauri Lindgren de la Universitatea din Turku și-a adus o contribuție valoroasă în acest sens (în articole precum *Memorialiști finlandezi despre războiul din 1877-1878* sau *Un corp de oaste românească în Finlanda*).

Dezvoltarea relațiilor româno-nordice și româno-baltice după 1918 a dus la publicarea unui număr de articole de presă, articole științifice, produse literare și diverse alte tipuri de lucrări care sunt rezultatul unor contacte directe sau al unor schimburi diplomatice, vizite literare, vizite de călătorii turistice, de afaceri etc.

Această lucrare, rezultat al unui grant de cercetare intitulat „O concepție românească a Nordului (sec. al XIX-lea – al XX-lea), prezintă un „repertoriu” al surselor documentare și bibliografice despre Europa Nordică și Baltică descoperite în arhivele și bibliotecile românești, precum și al celor nordice și baltice despre România constatate în timpul investigațiilor întreprinse în aceste țări. Scopul său principal a fost acela de a scoate la lumină principalele categorii de surse de arhivă și de a indica cotele lor exacte în scopul de a servi comunității de cercetători, diplomați, oameni de afaceri și cetățeni obișnuiți care au un interes în studierea relațiilor româno - nordice și româno - baltice.

În scopul de a face cercetările sau informarea mai accesibile, referințe bibliografice cu privire principalele surse și lucrări publicate au fost adăugate. Trebuie subliniat că tratarea mea nu este în nici un caz cuprinzătoare sau în întregime echilibrată. Aceasta reflectă, în primul rând, stadiul cercetărilor mele asupra acestor subiecte. Am început studiile în acest domeniu cu studierea relațiilor României cu Țările Baltice în perioada interbelică, apoi am continuat cu relațiile româno - finlandeze, extinzând în anii din urmă cercetarea mea pentru a cuprinde legăturile româno - scandinave în sec. al XIX-lea și al XX-lea. Ordinea de preferințe și oportunitățile de cercetare avute sunt reflectate în această lucrare prin spațiul mai amplu dedicat relațiilor româno – finlandeze și româno-baltice și cel încă inadecvat alocat, de exemplu, relațiilor româno-norvegiene. Aceasta este, totuși, și o reflectare a amplitudinii cunoașterii reciproce dintre români și aceste popoare; poate că nu este întâmplător faptul că România este cea mai îndepărtată geografic și cultural tocmai de Norvegia. Pe de altă parte, deși lucrarea mea nu a fost concentrată asupra relațiilor româno-daneze, partea dedicată trimiterilor la surse și bibliografie este consistentă datorită rezultatelor cercetărilor recente ale kolegei și asistentei mele Oana Lăculescu, căreia îi mulțumesc pe această cale.

O parte importantă a lucrării este dedicată prezentării surselor de arhivă, cititorilor fiindu-le furnizat acces facil la ele, deși acestea sunt, de asemenea,

incomplete și reflectă stadiul cercetărilor autorului. Aproximativ trei sferturi de la sursele menționate au fost cercetate de către acest autor sau se află în posesia sa.

Cu toate că nici izvoarele, nici referințele nu sunt complete, cred că acest repertoriu reprezintă un progres semnificativ în diseminarea de informații despre sursele românești despre nord și nordice despre România. Accentul acestei lucrări cade asupra referințelor cu privire la istoria relațiilor dintre români și populațiile din nord. Pentru a reflecta însă mai bine meritele unor lingviști și alți cercetători la dezvoltarea acestor relații, trimitere la lucrările lor este, de asemenea, realizată, deși aceasta este fragmentară. Astfel, istoria relațiilor româno-suedeze nu poate fi înțeleasă decât dacă meritele Alf Lombard sunt recunoscute sau cunoașterea relațiilor româno-finlandeze este intrinsec legată de eforturile lui Lauri Lindgren, Barbu Brezianu sau Marilena Aldea. De fapt, această lucrare nu realizează nicio discriminare între diferitele categorii de surse care marchează etapele relațiilor româno-nordice sau româno-baltice, fiind puse în valoare izvoare și trimiteri la istoria relațiilor politice, diplomatice, culturale, sociale, economice și umane româno-baltice.

Chiar și o succintă lectură a acestor surse arată dezvoltarea ce a marcat în ultimii ani cercetările asupra relațiilor dintre români, nordici și baltici. Libertatea, dreptul la pașaport și posibilitățile de finanțare a cercetărilor ce au rezultat din răsturnarea regimului comunist din România și integrarea în UE joacă, evident, în avantajul progresului acestor relații, care au ca efect îmbunătățirea cunoștințelor noastre despre trecut. Astfel, cercetările lui Veniamin Ciobanu în domeniul relațiilor româno-suedeze, ale lui Florin Anghel și Silviu Miloiu în domeniul relațiilor dintre România și Statele Baltice, ale lui Bogdan Schipor în domeniul paralelor dintre România și a Statele Baltice în cadrul relațiilor internaționale europene, ale Oanei Lăculiceanu în domeniul relațiilor româno-daneze sau ale lui Silviu Miloiu, Vesa Vares și Elena Dragomir în domeniul relațiilor româno-finlandeze sunt un produs al acestor noi oportunități și deschideri. Contribuții importante au fost ocazionate, de asemenea, de dezvoltarea atmosferei diplomatice și politice din relațiile dintre România și statele baltice și nordice, ce au făcut posibilă publicarea de volume de documente cu privire la relațiile româno-norvegiană, româno-finlandeză sau româno-estoniană.

Autorul acestui lucru este pe deplin conștient de faptul că meritele unor persoane care au contribuit la dezvoltarea relațiilor româno - nordice și româno - baltice ar putea să fi fost minimalizate sau, uneori, trecute cu vederea. Doresc să îi asigurăm că acest lucru nu este intenționat și omisiunile va fi corectate atunci când această cercetare va fi continuată cu realizarea unor „repertorii” ale relațiilor dintre România și fiecare dintre națiuni nordice și baltice, ceea ce va crește foarte mult cadrul de referință al analizei și va putea aspira spre o abordare mai completă. Practic, fiecare dintre capitolele acestei lucrări va fi înțeleasă ca un link către un număr mai mare de alte surse relevante pentru cunoștințele noastre despre contactele româno-nordice. O descriere a fiecărui volum de documente de arhivă va fi adăugată.

Lucrarea include, de asemenea, circa 50 de facsimile și copii după documentele și surse relevante destinate să sublinieze câteva dintre cele mai importante conexiuni româno-nordice și româno-baltice.

În final, aş dori să-mi exprim recunoştinţa Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice din Învăţământul Superior pentru finanţarea acestei cercetări, editorului meu Dan Mărgărit pentru răbdarea pe care a avut-o, colegilor mei din recenta Asociaţie Română pentru Studii Nordice şi Baltice, în special domnului ambasador Vladimir Jarmolenko şi consilier Antero Inkari, prietenilor mei finlandezi Marco Pribilla, Anssi Kullberg şi Meri Herrala şi colaboratorilor mei români Elena Dragomir si Oana Lăculiceanu pentru sugestiile lor, precum şi soţiei mele, Luminiţa. Multe mulţumiri profesorului meu, Kalervo Hovi. Nu în cele din urmă aş dori să mulţumesc colegilor mei de la Universitatea „Valahia” din Târgovişte şi de la structurile acesteia de învăţământ şi cercetare, Facultatea de Ştiinţe Umaniste şi din Centrul pentru Cercetarea Relaţiilor Internaţionale „Grigore Gafencu” pentru susţinerea acestei cercetări.